

POSTANOWIENIE

3 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 3 kwietnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku J. Z.
z udziałem A. O. i K. Z.
o dział spadku,
na skutek skargi kasacyjnej J. Z.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Suwałkach
z 28 października 2022 r., I Ca 39/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

(E.C.)

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawczynie J. Z. od postanowienia Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 28 października 2022 r., sygn. akt I Ca 39/22 Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹§ 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych

przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

W skardze kasacyjnej wnioskodawczyni zarzuciła: 1) naruszenie prawa procesowego, tj. a) art. 387 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez nierozpoznanie zarzutu apelacyjnego zarzucającego Sądowi pierwszej instancji dokonanie w sposób nieprawidłowy i niekonsekwentny ustaleń w zakresie składnika spadkowego podlegającego podziałowi, objawiającego się pominięciem rozważań w zakresie wysokości pobranych przez wnioskodawczynię środków, a wysokością zaliczonych środków pieniężnych do majątku spadkowego; b) art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 511 § 1 k.p.c., art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. przez nieuwzględnienie żądania rozliczenia nakładów poniesionych przez wnioskodawczynię na utrzymanie majątku spadkowego i skompensowaniu ich ze środkami przyznanymi w ramach dopłat z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dalej: „ARiMR”) w bliżej nieokreślonej wysokości w sytuacji, gdy uczestniczki nie zgłosiły w toku postępowania roszczenia o rozliczenie tych

środków pobranych przez wnioskodawczynię; 2) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 207 k.c. w zw. z art. 209 k.c. i art. 1035 k.c. przez przyjęcie, że koszty ubezpieczeń OC pojazdów, koszty utrzymania Z., opłaty za prąd w miejscowości G., opłaty za aktualizację systemu Aquarius, jak też opłaty za dzierżawę gruntów rolnych od Agencji Nieruchomości Rolnych, czy też koszty ponoszone przez wnioskodawczynię we własnym imieniu jako strona bądź uczestnik postępowań sądowych i administracyjnych w sprawach zainicjowanych przez spadkodawcę nie stanowią nakładów wnioskodawczyni na majątek spadkowy, a tym samym nie podlegają rozliczeniu, w sytuacji gdy ich poniesienie było niezbędne do utrzymania w stanie prawidłowym spadku.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. Przesłanka ta jednak nie zachodzi w tej sprawie.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Zdaniem skarżącej oczywista zasadność skargi kasacyjnej wynika, po pierwsze, z braku ustosunkowania się przez Sąd odwoławczy do zarzutu związanego z zachodzącymi w ustaleniach faktycznych Sądu pierwszej instancji rozbieżnościami odnoszącymi się do pobranych przez wnioskodawczynię kwot pieniężnych. Z jednej bowiem strony rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji zakładało, że wnioskodawczyni pobrała łącznie kwotę 2 020 000 zł (1 500 000 + 320 000 + 200 000), a z dalszych ustaleń Sądu Rejonowego wynikało, że jest to kwota 1 915 000 zł. Sąd pierwszej instancji popełnił błąd rachunkowy, zliczając dwukrotnie kwotę 200 000 zł. Skoro zatem wnioskodawczyni pobrała 1 915 000 zł, z której 1 500 000 zł zostało rozdysponowane między spadkobierczyniami, to do rozliczenia pozostała jedynie kwota 415 000 zł, a w ocenie Sądu pierwszej instancji jest to kwota 520 000 zł. Po drugie, wnioskodawczyni wywodziła zasadność skargi kasacyjnej z braku rozliczenia poczynionych przez wnioskodawczynię nakładów na majątek spadkowy.

Lektura uzasadnienia zaskarżonego postanowienia nie daje podstaw do podzielenia stanowiska wnioskodawczyni, iż orzeczenie to jest oczywiście wadliwe w powyższym rozumieniu przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Jeśli chodzi o pierwszą z kwestii podniesionych przez skarżącą w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, a dotyczącą kwoty środków pieniężnych wchodzących w skład masy spadkowej, które zostały przez nią wypłacone - (2 020 000 zł jak ustala Sąd Rejonowy, czy 1 915 000 zł jak twierdzi wnioskodawczyni), z których 1 500 000 zł zostało podzielone po równo między wnioskodawczynią i uczestniczkami, a zatem czy przedmiotem podziału jest kwota 520 000 zł, czy też 415 000 zł - to Sąd odwoławczy w pisemnych motywach odniósł się do tego problemu (k. 1666/2 -1667). Wbrew stanowisku skarżącej Sąd Rejonowy nie popadł w sprzeczność co do kwot 2 020 000 zł i 1 915 000 zł, gdyż ta pierwsza kwota była wynikiem ustaleń tego Sądu, zaś druga z tych kwot jest podawana przez Sądy obu instancji jako wynikająca z twierdzeń wnioskodawczyni. W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że wnioskodawczyni w piśmie z 4 stycznia 2021 r. (k. 1030-1031) przychyliła się do żądania uczestniczek o podział kwoty 320 000 zł pobranej przez nią z Banku w grudniu 2016 r. (k. 322 - kwota ta została objęta postanowieniem podziałowym pkt I ust. 1 k. 1468/2) i jednocześnie

wniosła o oddalenie wniosku uczestniczek o dokonanie podziału kwoty 1 500 000 zł, a to ze względu na jej podział pomiędzy zainteresowane. Sąd obu instancji uznały, że kwota ta (1 500 000 zł) została podzielona między wnioskodawczynię i uczestniczki. Wcześniej bo 12 października 2017 r. wnioskodawczyni dokonała wpłaty do depozytu sądowego kwoty 203 000 zł (k. 35) w wykonaniu postanowienia zabezpieczającego Sądu Rejonowego w Białymstoku z 25 maja 2017 r., II Ns 316/17 (k. 1339). Z tej kwoty 200 000 zł zostało objęte postanowieniem podziałowym (pkt I ust. 7 k. 1468/2). Wnioskodawczyni nie przedstawiła jednak dowodów, z których jednoznacznie wynikałoby, że w części podzielonej między nią i uczestniczki (1 500 000 zł) mieści się część (we wskazywanej przez nią kwocie 105 000 zł, jako różnica pomiędzy kwotami 520 000 zł i 415 000 zł) z kwot 320 000 albo 200 000 zł (objętych podziałem).

W odniesieniu natomiast do drugiej problematyki eksponowanej we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, a dotyczącej jej nakładów w kwocie 145 834,03 zł na utrzymanie majątku spadkowego (wniosek ten został oddalony przez Sąd Rejonowy k. 1471, 1498-1499), to w pierwszym rzędzie trzeba zauważyć, że wbrew stanowisku wnioskodawczyni uczestniczki również wносиły o rozliczenie dopłat z ARiMR, ale wniosek ten został oddalony przez Sąd Rejonowy (k. 1471/2, 1500-1501).

Wnioskodawczyni zarządzała majątkiem spadkowym, a zatem z uzyskiwanych przychodów powinny być pokrywane wydatki (w tym z dopłat z ARiMR, skoro, co niesporne, wnioskodawczyni je pobierała) i dopiero gdyby wykazała, że przychody z majątku spadkowego w tym z nieruchomości rolnych nie pokryły spornych wydatków, wówczas mogłaby domagać się rozliczenia niedoboru. Nie ulega wątpliwości, że ze względu na stosunkowo znaczną powierzchnię spadkowych gruntów rolnych dopłaty te musiały stanowić istotny przychód. Dlatego Sąd odwoławczy trafnie przyjął, że wydatki związane z utrzymaniem masy spadkowej powinny być pokryte z dopłat z ARiMR. Ubocznie należy też zauważyć, że wnioskodawczyni w ramach tych nakładów domagała się rozliczenia także opłat za dzierżawę gruntów rolnych od Agencji Nieruchomości Rolnych, a przecież jako posiadacz tych gruntów pobierała z nich pożytki oraz przysługiwały jej stosowne dopłaty z ARiMR.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

(E.C.)

[ms]